

Ondersteuningsbehoefte mantelzorgers Dordrecht

Onderzoeksrapportage

Opdrachtgever: Gemeente Dordrecht

Rotterdam, januari 2021

Ondersteuningsbehoefte mantelzorgers Dordrecht

Onderzoeksrapportage

Opdrachtgever: Gemeente Dordrecht

Gerda Rodenburg
Patrick de Wilde
Rosanne van Seben

Rotterdam, januari 2021

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond en doelstelling	3
1.2	Onderzoeksmethode	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Resultaten	4
2.1	Achtergrond: wie heeft deelgenomen aan het onderzoek?	4
2.2	Mantelzorg verlenen: impact op dagelijks leven	5
2.3	Delen van mantelzorgtaken	9
2.4	Mantelzorgondersteuning: bekendheid aanbod, gebruik aanbod en behoeften	11
3	Conclusies en aanbevelingen	16
	Bijlage: vragenlijst mantelzorgondersteuningsbehoeften	17

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doelstelling

In de gemeente Dordrecht kunnen mantelzorgers gebruik maken van mantelzorgondersteuning van MEE. Bekend is dat niet alle mantelzorgers hier gebruik van maken. Een deel van hen heeft (momenteel) geen ondersteuningsbehoefte. Echter, de gemeente gaat er vanuit dat er ook mantelzorgers zijn die geen gebruik maken van het aanbod omdat het bijvoorbeeld niet aansluit op hun behoeften of omdat zij drempels ervaren in de toegankelijkheid. Om het aanbod beter aan te laten sluiten, wil de gemeente inzicht in de ondersteuningsbehoefte van mantelzorgers en onder welke voorwaarden mantelzorgers gebruik zouden maken van de mantelzorgondersteuning.

Binnen dit bredere vraagstuk speelt sinds het uitbreken van de coronapandemie een specifiekere vraag. Bekend is dat mantelzorgers sinds voorjaar 2020 te maken hebben met het wegvalen van (professionele) zorg. Dit kan leiden tot een zwaardere belasting van mantelzorgers. Echter, de gemeente ziet dit niet terug in een toegenomen vraag van mantelzorgers die via MEE mantelzorgondersteuning krijgen. De gemeente is dan ook benieuwd wat redenen zijn om niet gebruik te maken van het bestaande aanbod en wat mantelzorgers die wel gebruik maken van mantelzorgondersteuning in de afgelopen periode eventueel aan ondersteuning hebben gemist. Dit om hier in de toekomst op in te kunnen spelen.

1.2 Onderzoeksmethode

Om inzicht te krijgen in 1) redenen van mantelzorgers om geen gebruik te maken van het bestaande aanbod van mantelzorgondersteuning in Dordrecht, 2) waar de ondersteuningsbehoefte ligt en 3) in hoeverre corona (de eerste lockdown van voorjaar 2021) hierop van invloed is, hebben we in samenwerking met de gemeente Dordrecht en MEE een vragenlijst ontwikkeld. MEE-consulenten hebben de vragenlijst vervolgens van 25 september tot en met 4 december 2020 telefonisch afgenomen bij mantelzorgers die staan ingeschreven bij MEE. De vragenlijst bestond uit gesloten vragen, aangevuld met toelichtende vragen (zie bijlage). Het afnemen van de vragenlijst duurde 15-30 minuten. De mantelzorgers gaven vooraf toestemming voor deelname aan het onderzoek.

We hebben de MEE-consulenten gevraagd of zij op de toelichtende vragen bij de laatste telefonische interviews nog nieuwe informatie kregen. Dit was niet het geval. Hiermee is verzadiging op de open vragen behaald.

We hebben de data geanalyseerd in Excel.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren we de resultaten uit het vragenlijstonderzoek. We beschrijven allereerst wie hebben deelgenomen aan het onderzoek (paragraaf 2.1), daarna beschrijven we de impact van het verlenen van mantelzorg op het dagelijks leven (paragraaf 2.2), daarna gaan we in op het delen van mantelzorgtaken (paragraaf 2.3) en tot slot op bekendheid met, gebruik van en behoeften aan mantelzorgondersteuning (paragraaf 2.4). We sluiten de rapportage in hoofdstuk 3 af met conclusies en aanbevelingen.

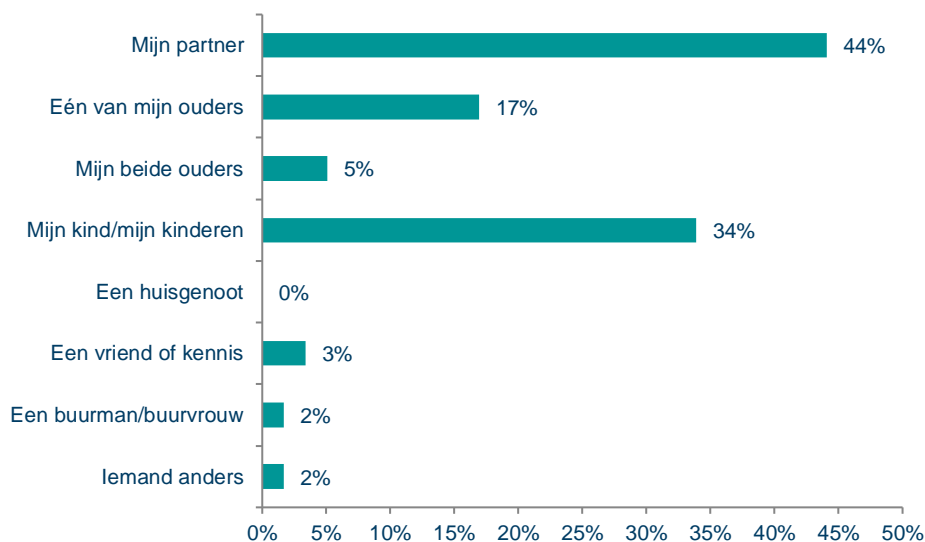
2 Resultaten

2.1 Achtergrond: wie heeft deelgenomen aan het onderzoek?

In totaal is gesproken met 59 mantelzorgers die vanuit MEE mantelzorgondersteuning krijgen. Ongeveer drie kwart van hen was vrouw. De gemiddelde leeftijd was 60 jaar, waarbij de jongste mantelzorger 21 was en de oudste 91.

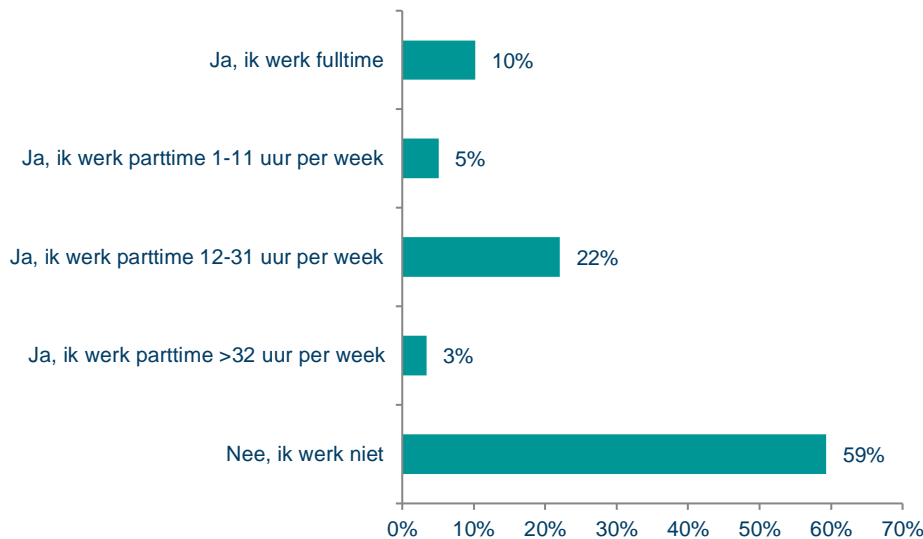
Bijna de helft van de mantelzorgers (49%) geeft meer dan 20 uur per week mantelzorg, 46% 8-20 uur per week en 5% minder dan 8 uur per week. Figuur 1 laat zien dat mantelzorgers het vaakst zorg verlenen aan een partner en aan een kind/kinderen. De meeste mantelzorgers die hebben deelgenomen aan het onderzoek combineren hun mantelzorgtaken *niet* met werk (59%; 35 mantelzorgers). Mantelzorgers die wel werken (24 mantelzorgers), werken over het algemeen meer dan 11 uur per week (Figuur 2).

Figuur 1 Aan wie verlenen deelnemers mantelzorg? (n=59)¹

¹ Omdat meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de afzonderlijke percentages op tot meer dan 100%. Eén persoon (2%) heeft aangegeven mantelzorg aan iemand anders te verlenen. Het ging hierbij om een zus.

Figuur 2 Mantelzorg in combinatie met werk (n=59)

2.2 Mantelzorg verlenen: impact op dagelijks leven

Mantelzorgers hebben vragen beantwoord over de impact van het verlenen van mantelzorg op hun dagelijks leven. We hebben daarbij gevraagd naar de situatie vóór corona en de situatie tijdens corona. We hebben zowel gevraagd naar de impact van het verlenen van mantelzorg in het algemeen, als naar de combinatie van werk en mantelzorg en naar impact op de financiële positie van mantelzorgers.

Impact van het verlenen van mantelzorg op het dagelijks leven

Mantelzorgers is gevraagd in hoeverre ze het zwaar mantelzorg te verlenen. Ongeveer de helft van de mantelzorgers vindt het zwaar mantelzorg te verlenen, een derde vindt het niet zwaar maar ook niet licht om mantelzorg te verlenen en bijna 20% vindt het niet zwaar mantelzorg te verlenen.

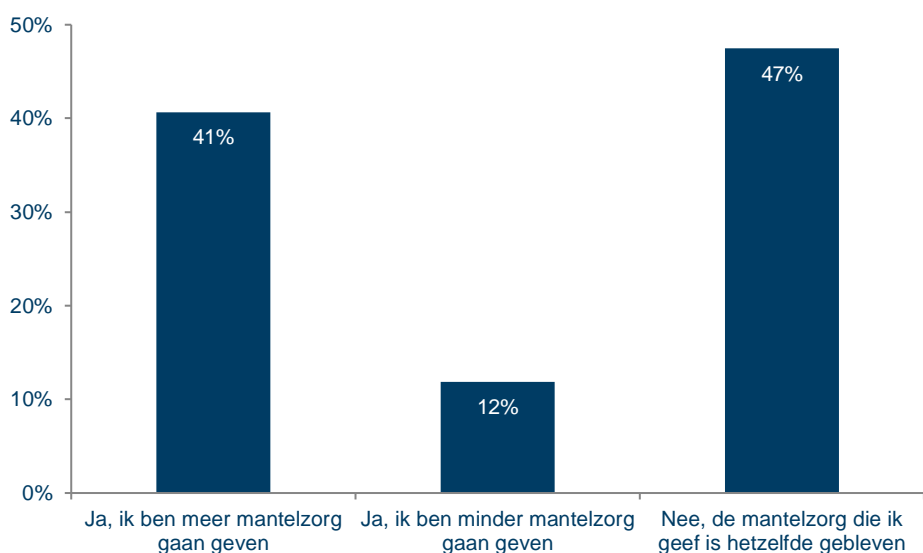
Voor ruim de helft van de mantelzorgers (53%) is het verlenen van mantelzorg zwaarder geworden door corona (Figuur 3). Redenen die genoemd werden om het verlenen van mantelzorg tijdens corona zwaarder te vinden, hingen samen met 1) het wegvallen van professionele zorg, 2) het wegvallen van een deel van het bredere ondersteuningsnetwerk, 3) minder vrije tijd, ontspanning en afleiding en 4) een zwaardere psychische belasting, ook door angst en onzekerheid bij de personen aan wie mantelzorg wordt verleend. Eén mantelzorg gaf aan: *'Ik heb er meer zorgtaken bij gekregen [sinds corona]. Maar corona geeft ook veel spanning en onzekerheid bij mijn ouders. Dat vind ik moeilijk om te zien.'* Een ander gaf aan: *"Ik werk zelf in de thuiszorg. Ik maak me nu meer zorgen, heb meer stress. Ik wil m'n moeder niet aansteken."*

Figuur 3 De mate waarin het door de Coronasituatie zwaarder is geworden om mantelzorg te verlenen (n=59)

Naast de vraag of het verlenen van mantelzorg door corona zwaarder is geworden, is ook gevraagd of corona invloed heeft gehad op de hoeveelheid mantelzorg die wordt gegeven. Figuur 4 laat zien dat voor bijna de helft van de mantelzorgers de situatie door corona niet is veranderd, terwijl 41% van de mantelzorgers meer mantelzorg is gaan verlenen. Redenen die werden aangegeven om meer mantelzorg te bieden, hingen samen met het wegvallen van dagbesteding, het sluiten van scholen (waardoor kinderen thuis)², het wegvallen van een bredere schil aan ondersteuning om risico op besmetting te beperken, en het wegvallen van structuur voor de persoon die mantelzorg nodig heeft, met verwarring/lastiger gedrag tot gevolg. Redenen die werden genoemd om minder mantelzorg te verlenen hingen samen met het sluiten van verpleeghuizen/woonvoorzieningen, waardoor bezoek niet mogelijk was.

Figuur 4 Invloed corona op de hoeveelheid mantelzorg die wordt verleend (n=59)

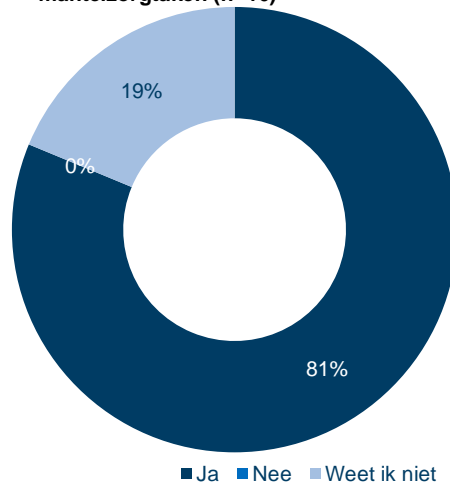
Mantelzorg in relatie tot werk

Van de 24 mantelzorgers die werken, gaf twee derde (16 personen) aan dat de werkgever weet dat de respondent mantelzorg is. Van hen gaf ongeveer 80% aan (13 personen) dat de werkgever bereid is mee te denken over het combineren van werk en mantelzorgtaken (Figuur 5). Drie

² Deze reden werd genoemd door mantelzorgers die zorg verlenen aan hun kind/kinderen.

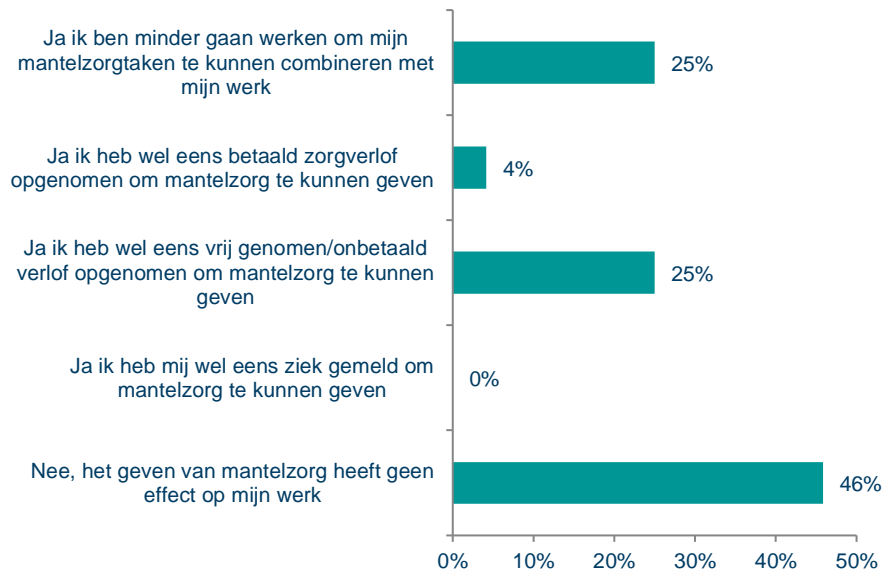
personen weten niet of de werkgever hiertoe bereid is. Zij hebben het daar (nog) niet met de werkgever over gehad.

Figuur 5 **Bereidheid van werkgevers om mee te denken over het combineren van werk met mantelzorgtaken (n=16)**

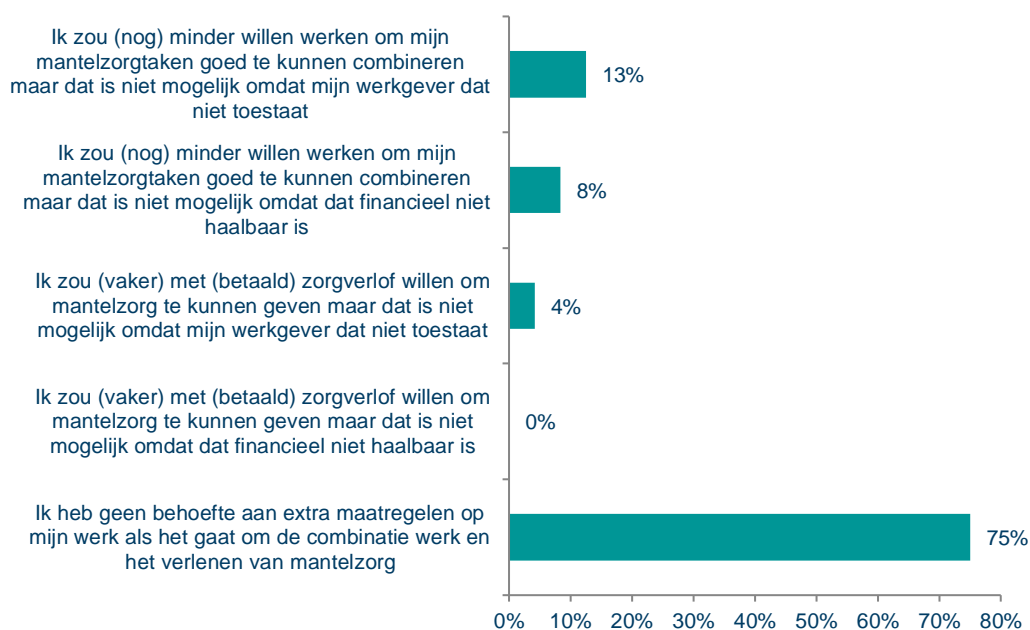
Bijna de helft van de mantelzorgers die werken gaf aan dat het geven van mantelzorg geen effect heeft op het werk, een kwart (6 personen) is minder gaan werken om mantelzorgtaken en werk te kunnen combineren en een kwart gaf aan wel eens vrij te hebben genomen om te kunnen mantelzorgen (Figuur 6).

Figuur 6 **De mate waarin het geven van mantelzorg effect heeft op werk, situatie vóór corona (n=24)**

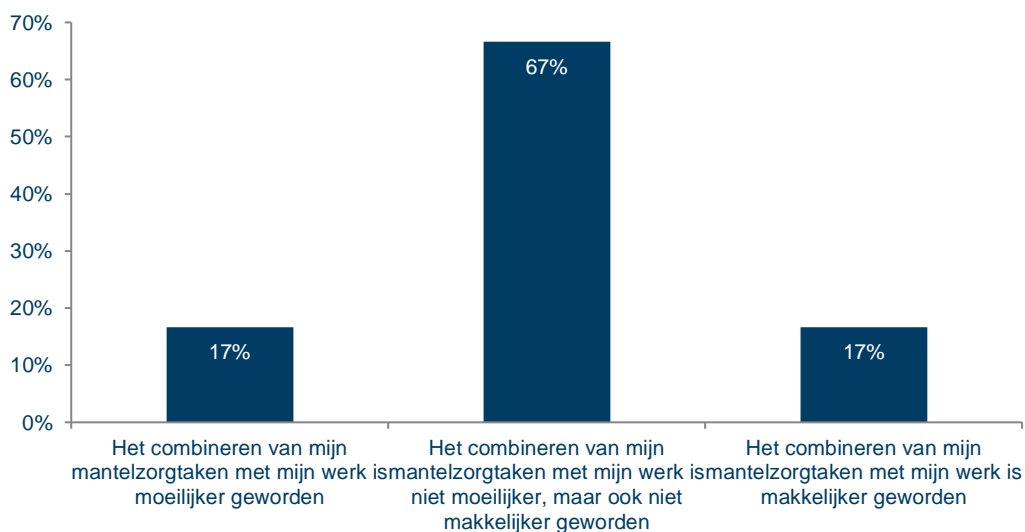
Figuur 7 laat zien dat driekwart van de werkende mantelzorgers geen behoefte heeft aan extra maatregelen op het werk, om werk en mantelzorgtaken goed te kunnen combineren. Van de mantelzorgers die hier wel behoefte aan hebben, zouden er drie (13%) minder willen werken, maar dat staat de werkgever volgens hen niet toe.

Figuur 7 De mate waarin mantelzorgers behoefte hebben aan maatregelen op het werk, situatie vóór corona (n=24)

Twee derde van de werkende mantelzorgers gaf aan dat het combineren van mantelzorgtaken met werk door corona niet moeilijker, maar ook niet makkelijker is geworden (Figuur 8). Dit had veelal te maken met meer flexibiliteit door thuiswerken. Zo gaf een respondent aan: *“Het is deels moeilijker geworden doordat de kinderen meer thuis waren, deels makkelijker doordat ik ook meer thuis was en flexibeler was qua werk.”* Vier mantelzorgers (17%) vonden de combinatie van werk en mantelzorg door corona moeilijker geworden en vier makkelijker. Eén vrouw die het moeilijker vond geworden gaf aan: *“Ik werk in de zorg en vond de coronatijd psychisch ook zwaarder.”* Op één mantelzorger na, gaven alle respondenten aan door corona geen veranderende behoefte aan ondersteuning vanuit werk te hebben.

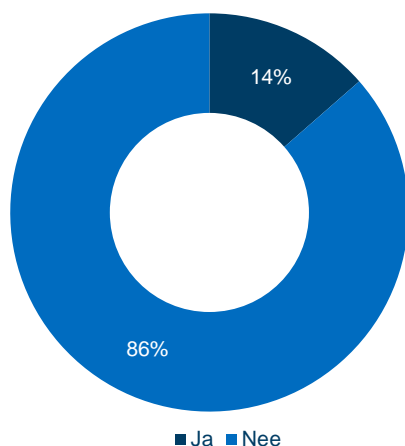
Figuur 8 De mate waarin door corona het geven van mantelzorg in combinatie met werk is veranderd (n=24)

Financiële positie in relatie tot corona

Alle mantelzorgers is gevraagd of het uitbreken van de coronacrisis negatieve gevolgen heeft (gehad) op het inkomen. Voor het grootste gedeelte van de mantelzorgers was dit niet het geval (Figuur 9).

Figuur 9 Negatieve invloed van corona op inkomen? (n=59)

2.3 Delen van mantelzorgtaken

We hebben mantelzorgers gevraagd naar het al dan niet delen van mantelzorgtaken en in hoeverre hierin verandering is gekomen door de coronacrisis.

Figuur 10 laat zien dat een vijfde van de mantelzorgers de mantelzorgtaken niet deelt met iemand anders. De meerderheid die mantelzorgtaken wel deelt, doet dit veelal met andere mantelzorgers uit het sociale netwerk en/of met professionals.³ Wat professionals betreft, gaat het naast de zorgprofessionals, zoals wijkverpleging en zorgmedewerkers in een instelling, om huishoudelijke hulp en ambulante begeleiding, bijvoorbeeld op het gebied van wonen of opgroeien.

Figuur 10 De mate waarin mantelzorgers mantelzorgtaken delen, situatie vóór corona (n=59)⁴

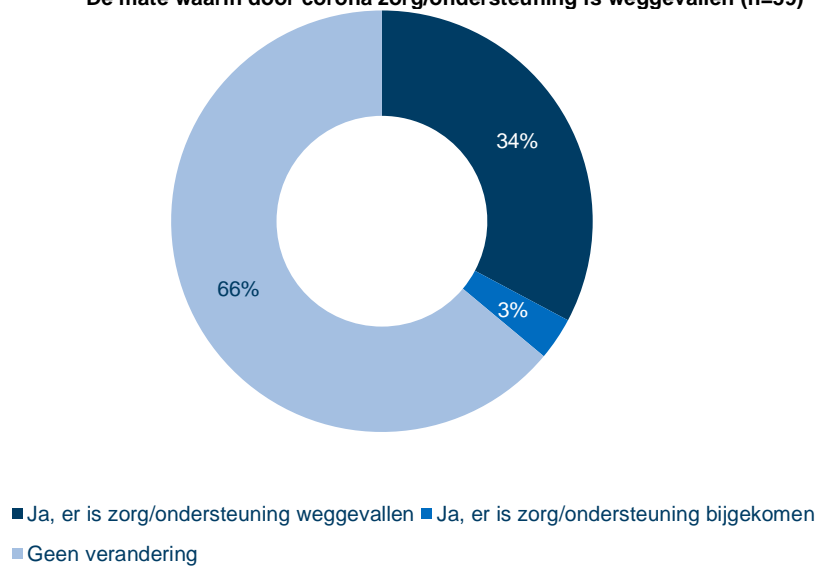

³ Bijna 60% van de mantelzorgers die mantelzorgtaken deelt met een mantelzorger uit het sociale netwerk van degene voor wie men zorgt, maakt ook gebruik van formele zorg (betaalde professional of andere vorm van formele zorg).

⁴ Omdat meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de afzonderlijke percentages op tot meer dan 100%.

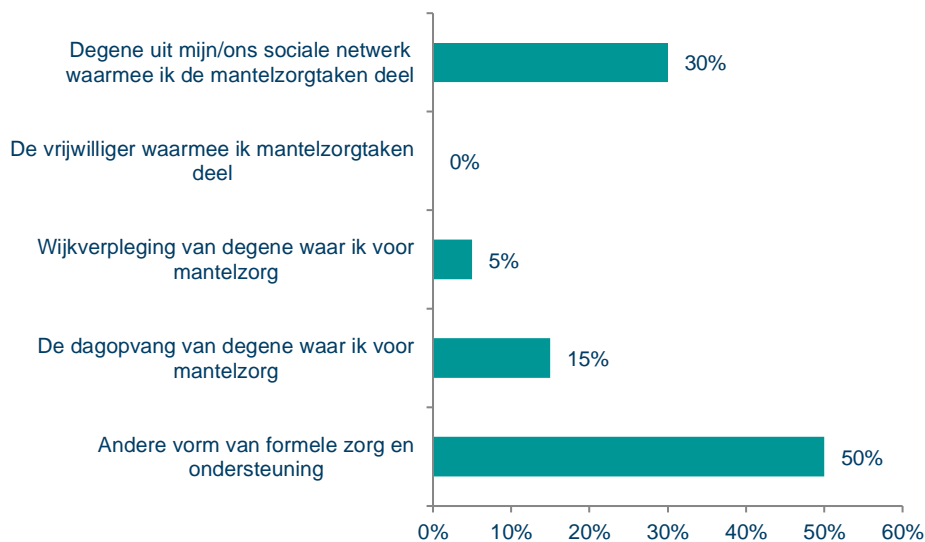
Twee derde van de mantelzorgers gaf aan geen verandering te zien in de mate van zorg/ondersteuning sinds corona, terwijl een derde van de mantelzorgers aangaf dat sindsdien zorg/ondersteuning is weggefallen (Figuur 11).

Figuur 11 De mate waarin door corona zorg/ondersteuning is weggefallen (n=59)⁴

Aan de mantelzorgers die aangaven dat zorg/ondersteuning is weggefallen, is gevraagd om welke zorg/ondersteuning het ging. Dit betrof vaak een combinatie van zowel formele vormen van zorg en ondersteuning, zoals dagopvang, wijkverpleging, huishoudelijke hulp en ambulante begeleiding, als ondersteuning door mantelzorgers uit het sociale netwerk (Figuur 12). Respondenten lichtten toe dat bijvoorbeeld de opvang tijdelijk dicht was, er geen dagbesteding was, ambulante begeleiding wegviel of telefonisch vorm kreeg, er minder steun van overige familie was door angst op besmetting en sportactiviteiten wegvielen.

Figuur 12 Welke vorm van zorg/ondersteuning is sinds corona weggefallen? (n=20)⁵

⁵ Tot eind oktober was er maar één antwoordmogelijkheid bij deze vraag, terwijl bij mantelzorgers vaak meerdere vormen van zorg/ondersteuning wegvielen. Deze zijn benoemd bij de antwoordcategorie 'andere vorm van formele zorg'. Dit verklaart het relatief hoge percentage bij deze antwoordoptie.

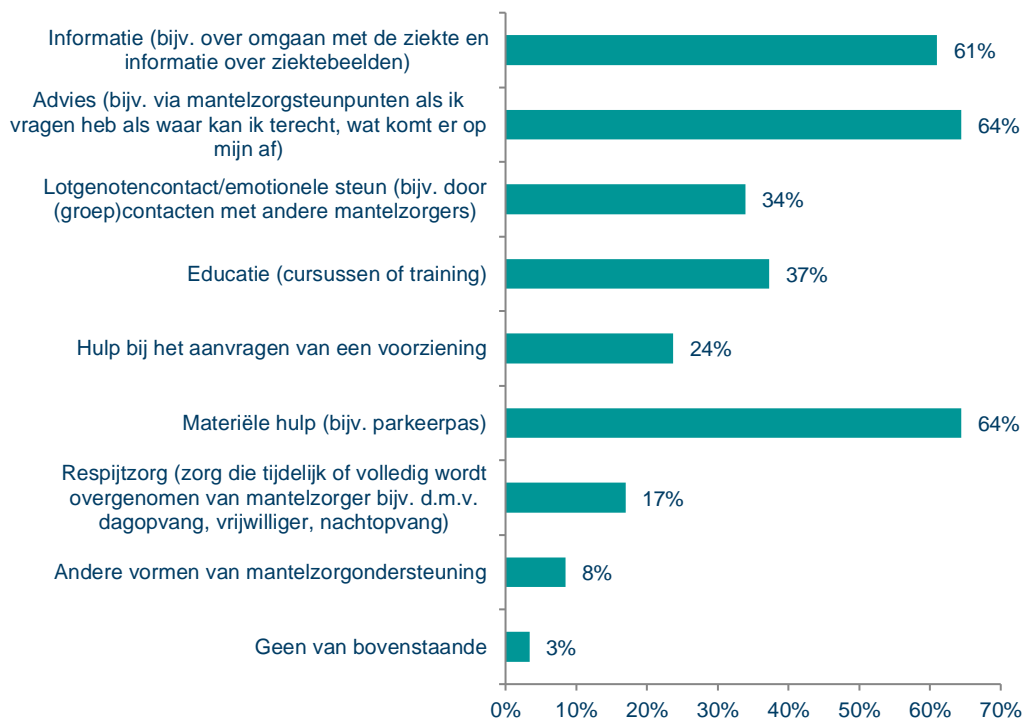
2.4 Mantelzorgondersteuning: bekendheid aanbod, gebruik aanbod en behoeften

Mantelzorgers hebben aangegeven in hoeverre zij bekend zijn met het aanbod van mantelzorgondersteuning in Dordrecht, in hoeverre ze hier gebruik van maken en waar hun behoeften op het gebied van mantelzorgondersteuning ten tijde van corona liggen. Tot slot konden zij nog zaken die zij belangrijk vonden benoemen.

Bekendheid met aanbod van mantelzorgondersteuning

Mantelzorgers hebben aangegeven met welke verschillende vormen van mantelzorgondersteuning zij bekend zijn (Figuur 13). Twee mantelzorgers waren met geen enkele vorm van ondersteuning bekend. De mantelzorgers die wel op de hoogte zijn van (een deel van) het aanbod, weten vooral dat zij informatie kunnen krijgen, advies en materiële hulp, zoals ondersteuning bij de aanvraag van de Dordtpas voor onder meer parkeren. Respijtzorg en andere vormen van mantelzorgondersteuning, waaronder een aanvraag waardering, mantelzorgvakantie en verwenweek, zijn minder bekend.

Figuur 13 Bekendheid met verschillende vormen van mantelzorgondersteuning die worden aangeboden in de gemeente (n=59)⁴

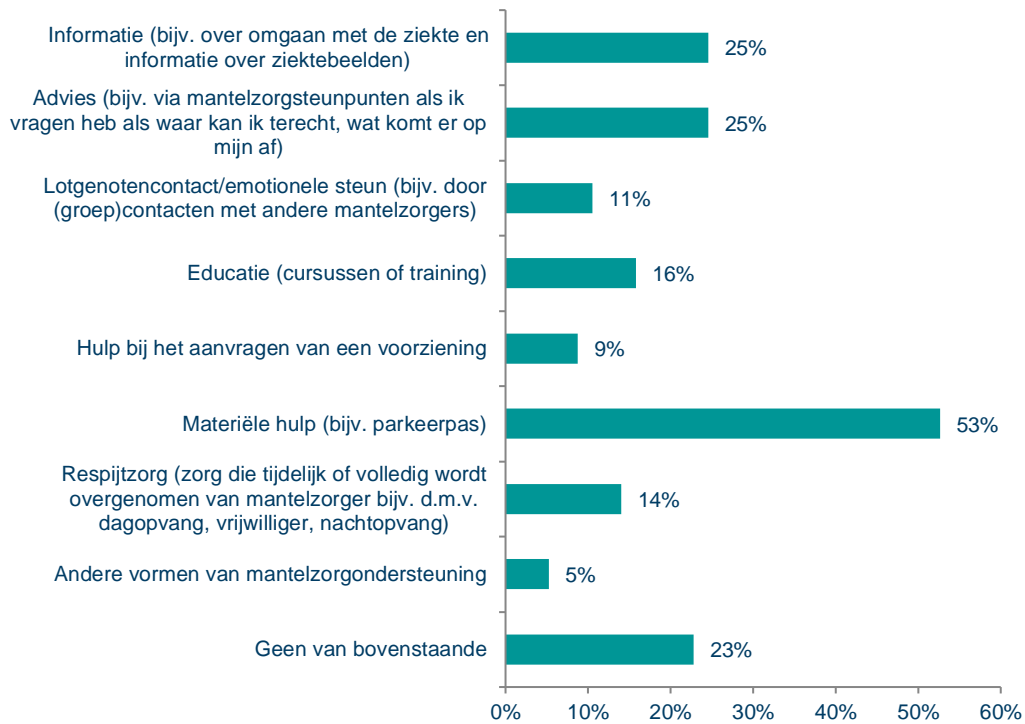

Gebruik van mantelzorgondersteuning

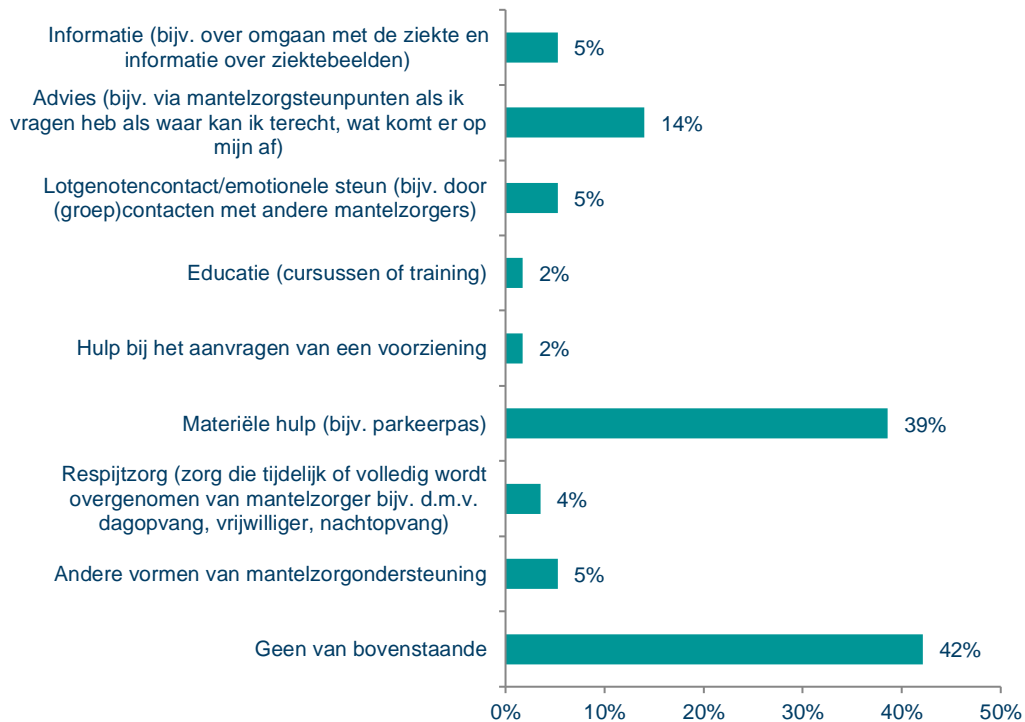
Figuur 14 laat zien dat ongeveer een kwart van de mantelzorgers die bekend zijn met (een deel van) het aanbod aan mantelzorgondersteuning hier normaliter *geen* gebruik van maakt. Zij die wel gebruik maken van mantelzorgondersteuning, maken het vaakst gebruik van materiële hulp, waaronder ondersteuning bij de aanvraag van de Dordtpas, gevolgd door de informatie- en adviesfunctie. Onder andere vormen van mantelzorgondersteuning vallen weer de aanvraag waardering en mantelzorgvakantie, aangevuld met het lezen van het magazine voor mantelzorgers. Figuur 15 laat zien dat tijdens corona een hoger percentage (42%) *geen* gebruik maakt van het

aanbod aan mantelzorgondersteuning dan voorheen. Ook tijdens corona wordt het meest gebruik gemaakt van materiële hulp, hoewel wel minder dan vóór corona.

Figuur 14 Vormen van mantelzorgondersteuning waarvan gebruik wordt gemaakt, situatie vóór corona (n=57)⁴

Figuur 15 Vormen van mantelzorgondersteuning waarvan tijdens corona gebruik wordt gemaakt (n=57)⁴

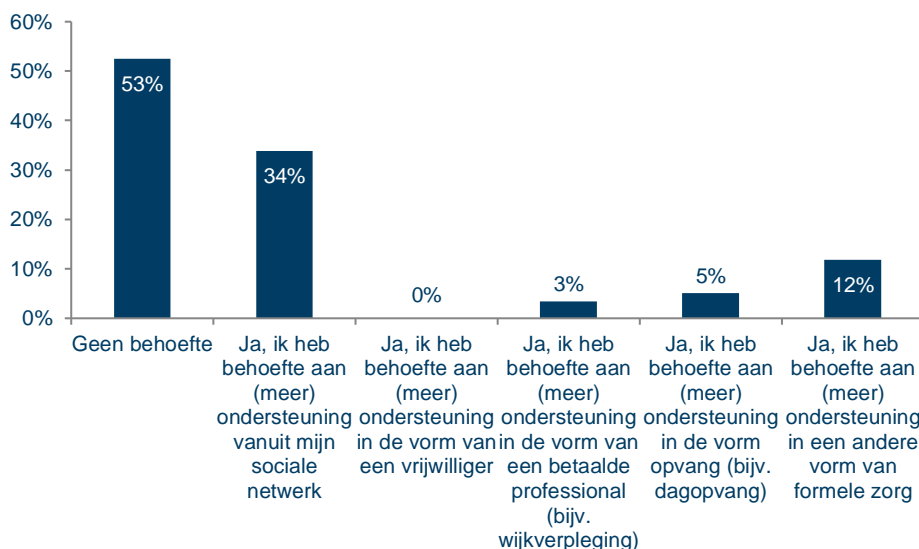

Op de vraag of de bereikbaarheid van MEE als aanbieder van mantelzorgondersteuning ten tijde van corona is veranderd, gaf 97% aan dat dit niet het geval was. Mantelzorgers vonden het niet makkelijker of moeilijker dan voorheen om mantelzorgondersteuning te krijgen. Als toelichting noemden mantelzorgers vooral dat ze over het algemeen geen contact met MEE hebben, en nu (dus) ook niet. Andere gaven aan geen behoefte aan ondersteuning te hebben, maar mantelzorg wel weten te vinden als dit nodig is. Een mantelzorger die wel gebruik maakt van het aanbod, gaf aan: *“Ik kan er ook nu [tijdens corona] gewoon terecht. Er is minder kantoor of huisbezoek, maar je kan wel via mail of app en telefoon terecht. Ik voel me hierdoor als mantelzorger wel eenzamer. Ik vind persoonlijk contact fijner; dat praat ook makkelijker.”*

Behoefte aan mantelzorgondersteuning ten tijde van corona

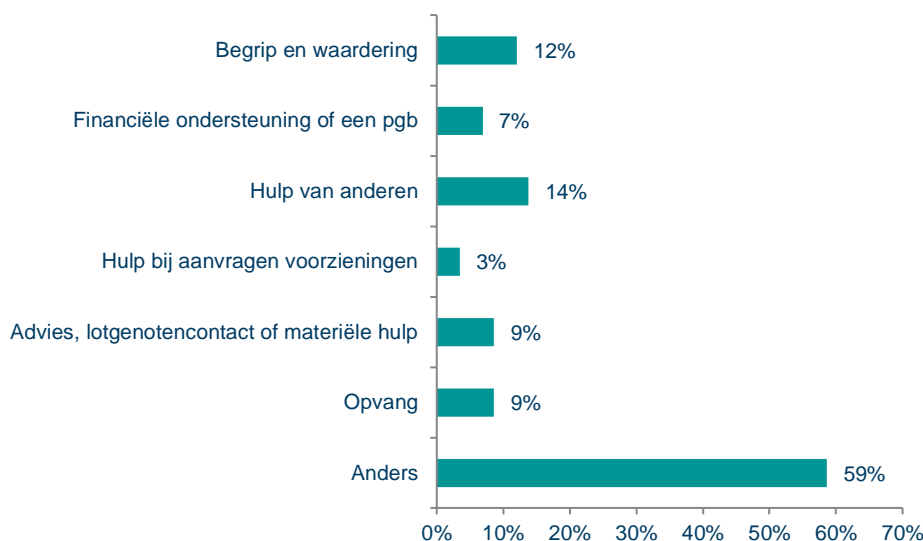
Figuur 16 laat zien dat ruim de helft van de mantelzorgers tijdens corona geen behoefte heeft aan mantelzorgondersteuning. De behoefte aan ondersteuning die er ligt, is vooral een behoefte aan ondersteuning vanuit het eigen sociale netwerk. Bij de behoefte aan ondersteuning in de vorm van (andere) formele zorg werd vooral toegelicht dat er behoefte is aan face-to-face contact. Zo gaf een mantelzorger aan: *“Face to face contact is prettig. Niet alleen contact op afstand of met de telefoon. Dat voelde afstandelijk. Geen uitjes was ook moeilijk. Alles was gesloten. We zaten echt vast.”*

Figuur 16 De mate waarin mantelzorgers door corona behoefte hebben aan (meer) ondersteuning vanuit het sociale netwerk of in de vorm van formele zorg (n=59)⁴

Figuur 17 laat zien met welk type ondersteuning mantelzorgers ten tijde van corona het meest geholpen zouden zijn (geweest). Meer dan tien procent van de mantelzorgers noemde 'hulp van anderen' en 'begrip en waardering'. Bij de antwoordoptie 'anders', gaven de meeste mantelzorgers aan geen ondersteuning nodig te hebben. Mantelzorgers die wel een ander type ondersteuning noemden, noemden een beter aanbod van de Dordtpas, de mogelijkheid voor meer mantelzorgers om gebruik te kunnen maken van een high tea aan huis (dit werd aangeboden, maar zat zeer snel vol), het - ondanks corona - laten doorlopen van vaste hulp en inzet van vrijwilligers, vervangende thuiszorg of opvang en scholen die open blijven.

Figuur 17 Typen ondersteuning waarmee mantelzorgers het meest geholpen zijn (geweest) ten tijde van Corona (n=58)⁴

Alle mantelzorgers is tot slot nogmaals gevraagd of bepaalde hulp/ondersteuning ten tijde van corona is gemist, hoe hier momenteel mee wordt omgegaan en of momenteel meer ondersteuning nodig is. Mantelzorgers gaven daarbij diverse antwoorden. Zo gaven mantelzorgers bijvoorbeeld aan contact met anderen – ook in coronatijd, maar dan op 1,5 meter afstand - belangrijk te vinden. Een mantelzorger zei: *“Contact met anderen is belangrijk. Een stukje herkenning. Maar contact is moeilijk in verband met gevaar op besmetting. De regels waren heel streng. Ik had graag contact op 1,5 meter gewild, maar dat was ineens uit den boze.”*

Andere mantelzorgers kwamen terug op de Dordtpas, waarbij werd aangegeven dat deze niet altijd even gemakkelijk werkt en in vergelijking met de mantelzorgwaardering als achteruitgang wordt gezien. Een mantelzorger: *“De Dordtpas is veel te ingewikkeld aanvragen en het aanbod is niet passend. Ik heb hem nu niet eens aangevraagd. Veel liever heb ik een geldbedrag. Dordt slaat de plank mis met deze verandering.”*

Er waren mantelzorgers die door ziekte behoefte hadden aan huishoudelijke hulp. Anderen hadden behoefte aan vervoer (hopper), aan iemand die boodschappen deed, aan sociale contacten of aan even een adempauze. Anderen misten begeleiding aan huis voor een kind of een dagopvang, waarbij ook werd aangegeven dat de personen die zorg nodig hebben, dat niet altijd wilden door angst voor besmetting met corona. Ook tegemoet kunnen komen aan de eenzaamheid bij de persoon aan wie mantelzorg werd verleend werd genoemd. Maar ook het simpel naar buiten kunnen met elkaar: *“Ik zou graag naar buiten willen met elkaar. Dat is nu niet mogelijk, niet veilig. Maar daardoor komen de muren op je af.”*

Tot slot gaven meerdere mantelzorgers aan dat de situatie vervelend is, maar dat niemand er iets aan kan doen. Zo gaf een mantelzorger aan: *“Ik heb niets gemist. Ik ben meer met mijn netwerk de taken gaan verdelen. Dit is wel belangrijk voor mij. Het lastige van dit hele gebeuren [corona] is de onzekerheid, de angst. Maar die kan helaas niemand wegnemen.”* En een andere: *“Maar door alle nieuwsberichten enzo lig je er [corona] toch wel wakker van: ‘Ze zullen toch niet alles op slot gooien?’ (...) Mijn man werkt nu thuis en de kinderen zijn een poos niet naar school gegaan. Hierdoor besef je wel hoe belangrijk de 'normale' structuur is en hoeveel effect het heeft als dit anders wordt. Daar kan niemand iets aan veranderen, maar zorgde wel voor meer onrust in het gezin.”*

Tot slot

Mantelzorgers noemden diverse verbeter suggesties, waaronder een meer open en creatieve houding van instellingen ten tijde van corona, waarbij wordt gekeken wat nog wel mogelijk is. Een mantelzorger: *“Alles was nee, op slot en niets was mogelijk. We [mantelzorger en haar familie] missen een open en creatieve houding van instellingen. Wat is er dan wel mogelijk? We voelden ons aan ons lot overgelaten, hadden het gevoel het maar zelf te moeten redden. Hebben noodkreet gedaan na enkele weken. Toen is er noodopvang gekomen [voor jong dementerende zus]. Het is belangrijk dat eerder aan omgeving/mantelzorgers wordt gevraagd wat nodig is en wat wordt gemist. Mantelzorgers vinden het moeilijk om aan de bel te trekken, willen niet klagen.”*

Met betrekking tot de Dordtse verwenweek werd aangegeven dat het fijn zou zijn als activiteiten niet alleen in de ochtend, maar ook in de middag of avond zouden zijn, waarbij daarnaast verstrekking van medische mondkapjes als suggestie werd genoemd. De high tea werd door meerdere mantelzorgers als positief beoordeeld en verdient herhaling: *“De high tea in Dordrecht was heel snel vol. Ik zelf had gelukkig wel een high tea, maar veel mantelzorgers die ik ken niet. Dat vond ik wel sneu. Mogelijk kan hiernaar gekeken worden, want er is wel behoefte aan. Het voelt als een stukje waardering.”* en *“De high tea was leuk geweest, maar vol. Dit vaker doen!”*

Meerdere mantelzorgers noemden weer het vervangen van de Dordtpas door mantelzorgwaardering, maar er waren ook mantelzorgers die aangaven dat de Dordtpas als waardering voelt. Wel werd daarbij benoemd dat ze de pas door corona niet echt hebben kunnen gebruiken. Een suggestie: *‘Ik heb het Dordtpas-tegoed niet op kunnen maken door corona. Ik zou graag zien dat het tegoed doorloopt.’*

Daarnaast werd de suggestie gedaan voor een ‘mantelzorgpas’: *“Aandacht van Dordt voor mantelzorgers wordt gewaardeerd. Kan er niet een pasje zijn voor mantelzorgers wat ze bijvoorbeeld bij instanties, vliegveld of begeleiding kunnen laten zien, zodat duidelijk is dat ze een mantelzorger zijn en ze niet hoeven uitleggen ‘mijn vader heeft alzheimer en kan niet alleen’, ook tijdens lockdown om te laten zien waarom je toch iemand in je auto vervoert?”*

Dat de Hopper vanaf januari niet meer rijdt werd door meerdere mantelzorgers als gemis ervaren. Ouders die mantelzorg ten behoeve van een kind verlenen, wezen op verbetermogelijkheden in het taxivervoer. Een ouder: *“Taxivervoer voor zorgkinderen is vaak een drama, chauffeurs kunnen vaak niet goed omgaan met de doelgroep. Nu door corona zijn de kinderen nog meer onrustig, door mondkapjes enzo. Betere training [van chauffeurs is] noodzakelijk.”*

Meerdere mantelzorgers noemden het belang van het openblijven van dagopvang en scholen. Een mantelzorger: *“Zorg alsjeblieft dat de dagopvang en scholen voor mensen met een beperking niet meer gesloten worden, dit brengt ze veel ellende en hun mantelzorgers ook.”*

Meerdere mantelzorgers gaven aan dat zij door het gesprek nu weten dat MEE respijtzorg biedt en daar blij mee te zijn. Een mantelzorger: *“Ik vind het fijn te weten dat er respijthulp is als dat nodig mocht zijn.”*

Hoewel vele mantelzorgers zich weten te redden, heeft corona impact op hun leven: *“Ik doe veel zelf en doe dit met alle liefde. Ik weet de wegen die nodig zijn om te bewandelen. Ik heb nu zelf huishoudelijke hulp aangevraagd, omdat ik zelf ook lichamelijk in de lappenmand zit [met rugklachten]. Ik mis wel erkenning en voel me door Corona eenzamer. Ik kan er lastiger even uit voor bijvoorbeeld een kopje koffie.”*

3 Conclusies en aanbevelingen

Om inzicht te krijgen in 1) redenen van mantelzorgers om geen gebruik te maken van het bestaande aanbod van mantelzorgondersteuning in Dordrecht, 2) waar de ondersteuningsbehoefte ligt en 3) in hoeverre corona hierop van invloed is, hebben MEE-consultanten telefonisch een vragenlijst afgenomen bij 59 mantelzorgers die vanuit MEE mantelzorgondersteuning krijgen. Vijfendertig procent van deze groep combineerde mantelzorg met werk voor 12 uur of meer per week. Dat ligt boven het landelijk gemiddelde; het aandeel werkenden (16-69-jarigen die 12 uur per week of meer werken) dat mantelzorg geeft, is ruim een kwart (31% onder vrouwen en 22% onder mannen).⁶

Conclusies

Hoewel voor een groot deel van de mantelzorgers de situatie door corona niet aanzienlijk is veranderd, vindt 53% het verlenen van mantelzorg zwaarder geworden en geeft 41% aan meer mantelzorg te verlenen. Het wegvallen van formele en informele vormen van zorg en ondersteuning lijken hierin een belangrijke rol te spelen.

Hoewel mantelzorgers weten dat mantelzorgondersteuning wordt geboden⁷, kennen zij van het aanbod met name de informatie- en adviesfunctie en het aanbod aan materiële hulp (waaronder een parkeerpas). Respijtzorg is minder bekend. Door corona maken minder mantelzorgers gebruik van het aanbod aan ondersteuning.

Ruim de helft van de mantelzorgers heeft tijdens corona geen (extra) behoefte aan mantelzorgondersteuning. De behoefte aan ondersteuning die er ligt, is vooral een behoefte aan ondersteuning vanuit het eigen sociale netwerk. Bij formele ondersteuning is vooral behoefte aan face-to-face contact. Daarnaast is 'begrip en waardering' voor mantelzorgers belangrijk. Wat dat betreft zien veel mantelzorgers de Dordtpas niet als verbetering ten opzichte van de mantelzorgwaardering van vroeger. Mantelzorgers hebben tijdens corona vooral behoefte aan het laten doorlopen van (speciaal) onderwijs, dagopvang, huishoudelijke hulp en inzet van vrijwilligers. Daarnaast is er behoefte aan praktische ondersteuning, zoals vervoer en iemand die boodschappen haalt, maar ook aan sociale contacten, naar buiten kunnen gaan en 'even een adempauze'.

Aanbevelingen

- Geef aandacht aan de mantelzorgers voor wie het verlenen van mantelzorg tijdens corona intensiever (qua zwaarte en/of tijdsinvestering) is geworden. Het is belangrijk naar hen te luisteren wat betreft hun behoeften en hierop – binnen de beperkende maatregelen – in te spelen. Deze behoeften liggen op het vlak van face-to-face contact, begrip en waardering, aspecten die in het algemeen belangrijk worden gevonden door mantelzorgers.
- Er valt winst te behalen in het vergroten van de bekendheid van de breedte van het aanbod van mantelzorgondersteuning door MEE. Respijtzorg verdient bijvoorbeeld meer bekendheid, zodat mantelzorgers gebruik kunnen maken van een adempauze indien gewenst. Meerdere mantelzorgers gaven aan blij te zijn door het interview te weten dat respijtzorg een optie is.
- De Dordtpas kan beter worden afgestemd op de behoeften van mantelzorgers. Ook verdient het aanbeveling het gebruik ervan te vergemakkelijken.

⁶ De Boer et al. (2019). Werk en mantelzorg. Kwaliteit van leven en het gebruik van ondersteuning op het werk. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

⁷ Dit is overigens logisch, aangezien alleen mantelzorgers die gebruik maken van mantelzorgondersteuning door MEE zijn bevroegd.

Bijlage: vragenlijst mantelzorgondersteuningsbehoeften

Achtergrond en toelichting voor respondent

In opdracht van de Gemeente Dordrecht voert Ecorys, een internationaal onderzoeksbureau, een onderzoek uit naar de behoefte van mantelzorgers als het gaat om mantelzorgondersteuning. De gemeente is benieuwd naar de behoeften van mantelzorgers aan ondersteuning en onder welke voorwaarden mantelzorgers gebruik zouden maken van mantelzorgondersteuning. Dit om vraag en aanbod beter op elkaar af te kunnen stemmen. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar mantelzorgondersteuning in tijden van corona. De resultaten worden anoniem gerapporteerd, op groepsniveau, en zijn daarmee niet herleidbaar naar individuele personen.

1. De informatie die via deze vragenlijst wordt verzameld, wordt op groepsniveau verwerkt en kan niet worden herleid tot individuele personen. Bevestig uw toestemming: Ik geef hierbij mijn toestemming om mijn antwoorden op deze vragenlijst te gebruiken voor het onderzoek naar mantelzorgondersteuning.

- Ja
- Nee

I. Openingsvragen

3. Wat is uw leeftijd?

4. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Zeg ik liever niet
- Anders, nl.

II. De mantelzorg die u verleent

5. Aan wie geeft u mantelzorg? Meerdere antwoorden mogelijk

- Mijn partner
- Eén van mijn ouders
- Mijn beide ouders
- Mijn kind/mijn kinderen
- Een huisgenoot
- Een vriend of kennis
- Een buurman/buurvrouw
- Ander, namelijk

6. Hoeveel uur per week geeft u mantelzorg?

- Meer dan 20 uur per week
- 8-20 uur per week
- Minder dan 8 uur per week
- Incidenteel (af en toe)

7. Heeft de Coronasituatie effect gehad op uw mogelijkheid om mantelzorg te bieden? Licht uw antwoord hierna toe (bij vraag 8)

- Ja, ik ben meer mantelzorg gaan geven
- Ja, ik ben minder mantelzorg gaan geven
- Nee, de mantelzorg die ik geef is hetzelfde gebleven

8. Toelichting vraag 7:

III. Impact van mantelzorg op uw dagelijks leven

De volgende vragen gaan over de impact van het geven van mantelzorg op uw dagelijks leven. We vragen steeds naar uw algemene situatie (de situatie vóór Corona) en we willen daarnaast graag weten of uw situatie door Corona in de afgelopen maanden is veranderd.

9. In het algemeen (dus denk aan de situatie vóór Corona): in hoeverre vindt u het zwaar om de mantelzorgtaken die u doet te verlenen?

- Ik vind het niet zwaar om mantelzorg te verlenen
- Ik vind het niet zwaar, maar ook niet licht om mantelzorg te verlenen
- Ik vind het zwaar om mantelzorg te verlenen

10. In hoeverre is het verlenen van mantelzorg voor u zwaarder geworden door de situatie met Corona? Licht uw antwoord hierna toe (bij vraag 11)

- Het verlenen van mantelzorg is zwaarder geworden door Corona
- Het verlenen van mantelzorg is niet zwaarder, maar ook niet lichter geworden door Corona
- Het verlenen van mantelzorg is lichter geworden door Corona

11. Toelichting vraag 10:

12. Combineert u het geven van mantelzorg met een baan?

- Ja, ik werk fulltime
- Ja, ik werk parttime 1-11 uur per week
- Ja, ik werk parttime 12-31 uur per week
- Ja, ik werk parttime >32 uur per week
- Nee, ik werk niet

13. In het algemeen (dus denk aan de situatie vóór Corona): heeft het geven van mantelzorg effect op uw werk?

- Ja ik ben minder gaan werken om mijn mantelzorgtaken te kunnen combineren met mijn werk
- Ja ik heb wel eens betaald zorgverlof opgenomen om mantelzorg te kunnen geven
- Ja ik heb wel eens vrij genomen/onbetaald verlof opgenomen om mantelzorg te kunnen geven
- Ja ik heb mij wel eens ziek gemeld om mantelzorg te kunnen geven
- Nee, het geven van mantelzorg heeft geen effect op mijn werk

14. In het algemeen (dus denk aan de situatie vóór Corona): in hoeverre heeft u behoefte aan bepaalde maatregelen op uw werk?

- Ik zou (nog) minder willen werken om mijn mantelzorgtaken goed te kunnen combineren maar dat is niet mogelijk omdat mijn werkgever dat niet toestaat
- Ik zou (nog) minder willen werken om mijn mantelzorgtaken goed te kunnen combineren maar dat is niet mogelijk omdat dat financieel niet haalbaar is
- Ik zou (vaker) met (betaald) zorgverlof willen om mantelzorg te kunnen geven maar dat is niet mogelijk omdat mijn werkgever dat niet toestaat
- Ik zou (vaker) met (betaald) zorgverlof willen om mantelzorg te kunnen geven maar dat is niet mogelijk omdat dat financieel niet haalbaar is
- Ik heb geen behoefte aan extra maatregelen op mijn werk als het gaat om de combinatie werk en het verlenen van mantelzorg.

15. In hoeverre is het effect van het geven van mantelzorg op uw werk veranderd door de Coronasituatie? Werkt u bijv. vanuit huis en heeft dat invloed op de zorgsituatie en het combineren met werk? Of heeft u een vitaal beroep en heeft dat invloed op het geven van mantelzorg? Licht uw antwoord hierna toe (bij vraag 16)

- Het combineren van mijn mantelzorgtaken met mijn werk is moeilijker geworden door de Coronasituatie.
- Het combineren van mijn mantelzorgtaken met mijn werk is niet moeilijker, maar ook niet makkelijker geworden door de Coronasituatie.
- Het combineren van mijn mantelzorgtaken met mijn werk is makkelijker geworden door de Coronasituatie.

16. Toelichting vraag 15:

17. In hoeverre is uw behoefte aan maatregelen op uw werk veranderd door de Coronasituatie? Licht uw antwoord hierna toe (bij vraag 18)

- Mijn behoefte aan maatregelen op het werk is meer geworden door de Coronasituatie
- Mijn behoefte aan maatregelen op het werk is niet meer, niet minder geworden door de Coronasituatie
- Mijn behoefte aan maatregelen op het werk is minder geworden door de Coronasituatie

18. Toelichting vraag 17:

19. Is uw werkgever op de hoogte dat u mantelzorger bent?

- Ja
- Nee

20. Is uw werkgever bereid mee te denken over het combineren van uw werk met uw mantelzorgtaken? Licht uw antwoord hierna toe (bij vraag 21)

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

21. Toelichting vraag 20:

22. Heeft uw op dit moment moeite om rond te komen?

- Ja
- Nee

23. Hoe gaat u hier momenteel mee om? Heeft u hier ondersteuning bij nodig? Licht uw antwoord toe

24. Heeft het uitbreken van de Coronacrisis negatieve gevolgen (gehad) voor uw inkomen?

- Ja
- Nee

IV. Het delen van mantelzorgtaken

25. In het algemeen (dus denk aan de situatie vóór Corona): deelt u uw mantelzorgtaken met iemand anders?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Nee
- Ja, met een andere mantelzorger uit het sociale netwerk (familie/vrienden) van degene voor wie ik zorg
- Ja, met een vrijwilliger
- Ja, met een betaalde professional (bijv. wijkverpleging)
- Ja, degene voor wie ik zorg gaat naar opvang (bijv. dagopvang)
- Ja, middels een andere vorm van formele zorg, namelijk

26. Is hierin, als gevolg van de Coronacrisis, verandering gekomen? Meerdere antwoorden mogelijk

- Ja, er is zorg/ondersteuning weggevallen
- Ja, er is zorg/ondersteuning bijgekomen
- Nee

27. Wie of wat is er weggevallen? Reden van weggevallen zorg + of/hoe de weggevallen zorg is opgevangen (meerdere antwoorden mogelijk)

- Degene uit mijn/ons sociale netwerk waarmee ik de mantelzorgtaken deel
- De vrijwilliger waarmee ik mantelzorgtaken mee deel
- Wijkverpleging van degene waar ik voor mantelzorg
- De dagopvang van degene waar ik voor mantelzorg
- Andere vorm van formele zorg en ondersteuning, namelijk

28. Toelichting vraag 27:Reden van weggefallen zorg + of/hoe de weggefallen zorg is opgevangen

--

29. Heeft u sinds Corona behoefte aan (meer) ondersteuning vanuit uw sociale netwerk of in de vorm van formele zorg? Meerdere antwoorden mogelijk

- Nee
- Ja, ik heb behoefte aan (meer) ondersteuning vanuit mijn sociale netwerk
- Ja, ik heb behoefte aan (meer) ondersteuning in de vorm van een vrijwilliger
- Ja, ik heb behoefte aan (meer) ondersteuning in de vorm van een betaalde professional (bijv. wijkverpleging)
- Ja, ik heb behoefte aan (meer) ondersteuning in de vorm opvang (bijv. dagopvang)
- Ja, ik heb behoefte aan (meer) ondersteuning in een andere vorm van formele zorg, namelijk

V. Mantelzorgondersteuning

30. Bent u bekend met de volgende mogelijkheden van mantelzorgondersteuning in uw gemeente?Meerdere antwoorden mogelijk

- Informatie (bijv. over omgaan met de ziekte en informatie over ziektebeelden)
- Advies (bijv. via mantelzorgsteunpunten als ik vragen heb als waar kan ik terecht, wat komt er op mijn af)
- Lotgenotencontact/emotionele steun (bijv. door (groep)contacten met andere mantelzorgers
- Educatie (cursussen of training)
- Hulp bij het aanvragen van een voorziening
- Materiële hulp (bijv. parkeerpas)
- Respijtzorg (zorg die tijdelijk of volledig wordt overgenomen van mantelzorger bijv. d.m.v. dagopvang, vrijwilliger, nachtopvang)
- Andere vormen van mantelzorgondersteuning, namelijk
- Geen van bovenstaande

31. Maakte u vóór Corona gebruik van mantelzorgondersteuning in de vorm van:

- Informatie (bijv. over omgaan met de ziekte en informatie over ziektebeelden)
- Advies (bijv. via mantelzorgsteunpunten als ik vragen heb als waar kan ik terecht, wat komt er op mijn af)
- Lotgenotencontact/emotionele steun (bijv. door (groep)contacten met andere mantelzorgers
- Educatie (cursussen of training)
- Hulp bij het aanvragen van een voorziening
- Materiële hulp (bijv. parkeerpas)
- Respijtzorg (zorg die tijdelijk of volledig wordt overgenomen van mantelzorger bijv. d.m.v. dagopvang, vrijwilliger, nachtopvang)
- Andere vormen van mantelzorgondersteuning, namelijk
- Geen van bovenstaande

32. Maakt u nu - in tijden van Corona - gebruik van mantelzorgondersteuning in de vorm van:

- Informatie (bijv. over omgaan met de ziekte en informatie over ziektebeelden)
- Advies (bijv. via mantelzorgsteunpunten als ik vragen heb als waar kan ik terecht, wat komt er op mijn af)
- Lotgenotencontact/emotionele steun (bijv. door (groep)contacten met andere mantelzorgers
- Educatie (cursussen of training)
- Hulp bij het aanvragen van een voorziening
- Materiële hulp (bijv. parkeerpas)
- Respijtzorg (zorg die tijdelijk of volledig wordt overgenomen van mantelzorger bijv. d.m.v. dagopvang, vrijwilliger, nachtopvang)
- Andere vormen van mantelzorgondersteuning, namelijk...
- Geen van bovenstaande

33. Heeft u sinds Corona behoefte aan mantelzorgondersteuning in de vorm van:

- Informatie (bijv. over omgaan met de ziekte en informatie over ziektebeelden)
- Advies (bijv. via mantelzorgsteunpunten als ik vragen heb als waar kan ik terecht, wat komt er op mijn af)
- Lotgenotencontact/emotionele steun (bijv. door (groep)contacten met andere mantelzorgers)
- Educatie (cursussen of training)
- Hulp bij het aanvragen van een voorziening
- Materiële hulp (bijv. parkeerpas)
- Respijtzorg (zorg die tijdelijk of volledig wordt overgenomen van mantelzorger bijv. d.m.v. dagopvang, vrijwilliger, nachtopvang)
- Andere vormen van mantelzorgondersteuning, namelijk
- Geen van bovenstaande

34. Toelichting vraag 33:

35. Heeft u sinds Corona behoefte aan (meer) mantelzorgondersteuning in de vorm van: Licht uw antwoord toe bij vraag 36.

- Informatie (bijv. over omgaan met de ziekte en informatie over ziektebeelden)
- Advies (bijv. via mantelzorgsteunpunten als ik vragen heb als waar kan ik terecht, wat komt er op mijn af)
- Lotgenotencontact/emotionele steun (bijv. door (groep)contacten met andere mantelzorgers)
- Educatie (cursussen of training)
- Hulp bij het aanvragen van een voorziening
- Materiële hulp (bijv. parkeerpas)
- Respijtzorg (zorg die tijdelijk of volledig wordt overgenomen van mantelzorger bijv. d.m.v. dagopvang, vrijwilliger, nachtopvang)
- Andere vormen van mantelzorgondersteuning, namelijk
- Geen van bovenstaande

36. Toelichting vraag 35:

37. Wat zijn redenen om hier geen gebruik van te maken?Meerdere opties mogelijk

- Degene voor wie ik zorg wil dat niet
- Er is geen goede/passende ondersteuning
- Er is een wachtlijst
- Het is te duur
- Degene voor wie ik zorg komt niet aanmerking
- Ik weet niet hoe waar ik dit kan regelen
- Ik ben er nog niet aan toegekomen dit te regelen
- Andere reden, namelijk

38. Met welk type ondersteuning zou u ten tijde van Corona het meest geholpen zijn (geweest)? Meerdere antwoorden mogelijk en licht uw antwoord toe bij vraag 39

- Begrip en waardering
- Financiële ondersteuning of een pgb
- Hulp van anderen
- Hulp bij aanvragen voorzieningen
- Advies, lotgenotencontact of materiële hulp
- Opvang
- Anders, namelijk

39. Toelichting vraag 38 is bepaalde hulp/ondersteuning gemist, hoe wordt hier momenteel mee omgegaan, is er op dit moment meer ondersteuning nodig?

40. In hoeverre vindt u dat de bereikbaarheid van MEE is veranderd ten tijde van Corona?

- Ten tijde van Corona is/was het moeilijker om mantelzorgondersteuning te krijgen
- Ten tijde van Corona is/was het makkelijker om mantelzorgondersteuning te krijgen
- Ten tijde van Corona is/was het niet moeilijker of makkelijker om mantelzorgondersteuning te krijgen.

41. Toelichting vraag 40:

42. Algemene opmerkingen / samenvatting. Welke vraag speelt er, waar is behoefte aan, waarom wordt bepaalde ondersteuning (onvoldoende) geleverd

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas